

Om att forska tillsammans – en bok om kunskap och spirande lärande

Recenserad bok: Deltagarbaserad aktionsforskning – tillsammans för kunskap, lärande och förändring

Författare: Bergdahl, Elisabeth, Andersson, Fia (red.)

Förlag: Studentlitteratur, Lund, 2022

Forskningstraditionen ”deltagarbaserad aktionsforskning” (Participatory Action Research, PAR) handlar om att forskning kan bedrivas av och tillsammans med dem som direkt berörs och är berörda av forskningen. Den kan även uppfattas som en internationell rörelse. Nu har en ny bok utkommit om PAR i Sverige. Totalt medverkar femton författare i boken. Bokens båda redaktörer är Elisabeth Bergdahl och Fia Andersson. Antologin är riktad till studenter, doktorander och forskare i olika ämnen som pedagogik, vårdvetenskap, sociologi, landsbygdsutveckling, teologi, företagsekonomi och socialt arbete. Men boken kan också läsas av andra samhällsintressenter.

Boken *Deltagarbaserad aktionsforskning – tillsammans för kunskap, lärande och förändring*, ger en intressant läsning om framför allt vilka möjligheter och utmaningar som finns inom samhällsvetenskapen att använda sig av en deltagarbaserad aktionsforskning. Det är en bok som är svår att lägga ifrån sig eftersom den ger så mycket inspiration, idéer och växt om utbyten, spridning och demokratiska samtal. Utgångspunkten är att forskare och praktiker tillsammans upptäcker och därmed synliggör olika och angelägna problem för vidare forskning. Styrkan med antologin är att de olika författarna är tydliga i sina exempel och att de olika texterna kommer från skilda verksamheter och praktiker. Detta innebär att läsaren får goda inblickar i de erfarenheter som författarna har av området samtidigt som boken fyller ett tomrum i detta avseende. Bredden i antologin blir här en styrka och visar på möjligheterna som ligger framför varje forskare om man tar sig tid att blicka framåt. Det finns mycket kunskap och erfarenheter hos både forskare och praktiker om olika metoder och förhållningssätt inom forskningen. I boken kommer detta till uttryck på ett utomordentligt bra och tydligt sätt. Att deltagarbaserad aktionsforskning är mycket viktig och angelägen står klart. Det handlar om en demokratisering av forskningen och en ökad delaktighet för de involverade parter som ingår i forskningsprocessen. På så vis skapas en ökad rikedom men också en mer verklighetsnära forskning. Andra fördelar som bokens redaktörer lyfter fram redan i inledningen är att forskningsresultat kan spridas på ett bättre och kontinuerligare sätt. Redaktörerna menar också att intresset för PAR har ökat inom forskarsamhället under senare år. De skriver: ”Kraften i deltagarbaserad aktionsforskning – att forska tillsammans – ligger i att deltagare som själva berörs av forskningen är involverade och

att deras kunskap och de erfarenheter de bär med sig tas tillvara. Tillsammans med forskare och andra som deltar i ett forskningsprojekt kan en bredare och djupare kunskap därmed ”mejslas fram” (s.16). Flera författare beskriver de styrkor som finns med att arbeta med deltagarbaserade aktionsforskningsprojekt. Deras råd är både viktiga och lärorika eftersom det kan vara svårt och ibland lite rörigt att hantera olika situationer och processer vid deltagarbaserad forskning. Men det finns flera vinster att göra och det är en form av socialt utbyte som uppstår. Erik Lindhult, en författare till ett kapitel som beskriver hur man kan komma igång med ett projekt uttrycker fördelarna på följande vis: ”Det är ofta fruktbart att de som inledningsvis är delaktiga tillsammans kreativt visualiserar situationen, frågorna och möjligheterna för och därigenom skapa en rik bild av problematiken. För att möjliggöra de berördas fulla och likvärdiga deltagande kan man hämta inspiration från områden som mjuk systemmetodologi, humanistiskt designtänkande, problemstruktureringsmetoder, arbetssätt för kreativitet och omvärldsanalys” (s.56).

Boken innehåller totalt tretton kapitel: 1) ”Forskningscirklar – ett svenskt bidrag till PAR-familjen”, 2) ”Att komma igång med ett deltagarbaserat aktionsforskningsprojekt”, 3) ”Insikt om ”rutinkulturens klor” gav bättre bemötande och vård”, 4) ”Att lära genom att göra tillsammans – tre exempel”, 5) ”Insideraktionsforskning – bemötande och förhållningssätt på förlossningsklinik”, 6) ”Att lära och leva en värdegrund”, 7) ”Jämställdhet som aktionsforskning”, 8) ”Demokraticirklar”, 9) ”Folkbildning, medborgardialoger och makt”, 10) ”Det här är något vi måste göra”, 11) ”Att tillsammans utforska den egna praktiken”, 12) ”Fältarbete som aktionsforskning”, 13) ”Mötet – en handling med vars hjälp vi bygger vår värld”. Det finns totalt 483 referenser i boken som fördelar sig efter varje kapitel. Med andra ord finns det gott om litteratur för den som vill gå vidare och fördjupa sig i den deltagarbaserade aktionsforskningen. Däremot saknas ett sakregister i boken vilket hade kunnat underlätta läsandet och hjälpt läsaren att navigera i texten.

De olika kapitlen i antologin är intressanta och ger tillsammans en helhetsbild över vilka möjligheter och hur stort detta ”smörgåsbord” kan vara. Till exempel beskrivs den deltagarbaserade forskning inom folkbildning och civilt samhälle. Att forska tillsammans med olika företrädare för folkbildning genom forskningscirklar och medborgarforskning skapar flera intressanta möjligheter som beskrivs i ett kapitel. Bland annat beskrivs hur begreppet folkbildning har vidgats under senare år och att man kan inkludera civilsamhället, kulturen, biblioteksverksamheter, folkrörelser, sociala medier och olika digitala mötesplatser.

En stor förtjänstfullhet med antologin är att dilemman, problem och svårigheter som kan uppstå under processen med PAR beskrivs. På så vis delar författarna erfarenheterna och värdefull kunskap kan spridas om vilka utmaningar

som finns och hur man kan hantera dessa. Boken inleds med en presentation om forskningscirkel. Två författare (Lars Holmstrand och Gunilla Härnsten) konstaterar att det är viktigt att det finns ett samhällskritiskt perspektiv. De båda menar: "... i forskningscirkel sker fördjupade samtal och samverkan i ett ömsesidigt utbyte mellan alla deltagare. Det problem som studeras ska därför ha ett klart uttalat intresse och vara av relevans för alla deltagare och samtalet ska gå på djupet, frågorna stötas, blötas och även utmanas" (s.25). I boken presenteras fyra krav som kan ställas på en forskningscirkel. För det första ska det handla om ett "brännande" samhällsproblem som man vill få en ökad förståelse för och att det finns en relation och förbindelse till en social rörelse. För det tredje ska cirkeln utmärkas av en demokratisk medvetenhet och vilja att förändra ett samhälle i en mer radikal och demokratisk riktning. Slutligen måste det även finnas en pedagogisk medvetenhet i arbetet med forskningscirkeln vad avser själva kunskapsprocessen.

Boken avslutas med att redaktörerna gör ett framåtblickande och konstaterar att PAR är under växt och att det finns goda möjligheter att utmana den tidigare forskningen genom att använda just PAR i forskningen. Den här antologin visar på just hur unik PAR är och vilka möjligheter som skapas för att kunna få både access och tillgång till kunskap och erfarenheter inom olika fält som annars skulle vara svårt. Boken *Deltagarbaserad aktionsforskning – tillsammans för kunskap, lärande och förändring*, är en helt ny text som sätter fart på ens tankar vid läsningen. Författarna bjuder in till ett område som säkerligen kommer att inspirera fler forskare att bekanta sig med PAR. Den här boken är ett utmärkt redskap för en första kontakt på forskningsresan men även att ha till hands under processen. Här finner läsaren de goda råden som har samlats ihop av en stor författargrupp. Boken rekommenderas varmt för läsning till studenter, doktorander, forskare och alla som vill lära mer om PAR.

Jörgen Lundahl

Docent i socialt arbete, institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet och docent i trafikmedicin vid institutionen för kirurgisk och perioperativ vetenskap, Umeå universitet.

E-post: Jorgen.Lundahl@socwork.gu.se och Jorgen.Lundahl@umu.se